УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ ХЕРСОНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

«Використання міжпредметних зв'язків на уроках мистецького циклу»

Збірка наробок для вчителів художньо – естетичного циклу

З досвіду роботи вчителя музичного мистецтва та художньої культури Херсонського Таврійського ліцею Бузанової І.М.

Херсон - 2022

Схвалено на засіданні КР КУ « ХМЦПРПП» Херсонської міської ради
(протокол №03 від 12.01.2022)

Укладач:
Бузанова І.М. – вчитель музичного мистецтва та художньої культури Херсонського Таврійського ліцею Херсонської міської ради, спеціаліст вищої категорії, «старший учитель»

Рецензенти:
Соколенко Н.В. – методист з предметів художньо-естетичного циклу Херсонського Таврійського ліцею Херсонської міської ради
Токар С.Г. – вчитель вищої категорії, керівник методичного об`єднання вчителів фортепіано Херсонського Таврійського ліцею Херсонської міської ради

Використання міжпредметних зв'язків на уроках мистецького циклу. Збірка наробок для вчителів художньо – естетичного циклу. / Авт. упор: Бузанова І.М. – Херсон: ХТЛ Херсонської міської ради, 2022. – 47 с.

Збірка наробок для вчителів художньо-естетичного циклу «Використання міжпредметних зв'язків на уроках мистецького циклу» містить матеріали щодо міждисциплінарного підходу до навчально-виховного процесу в умовах НУШ та його ефективності для навчання і виховання учнів, забезпечення можливості наскрізного застосування знань, умінь, навичок, набутих ними на уроках з різних предметів. Методичні рекомендації збірки стануть у пригоді як досвідченим учителям, так і молодим спеціалістам.

©ХТЛ Херсонської міської ради, 2022

ЗМІСТ

1	Вступ……..	3
2	Використання міжпредметних зв’язків на уроках мистецького циклу……	4
2.1	«Високе мистецтво духовності» Бінарний урок. Музичне мистецтво, образотворче мистецтво. 6 клас……..	9
2.2	«Музична мозаїка жанрів камерно-інструментальної музики» Урок-гра. Музичне мистецтво. 6 клас…….	19
2.3	«Архітектура Давньої Греції. Реалізм скульптурних образів» Інтегрований урок. Художня культура.6 клас…….	25
2.4	«Кодекс лицарської честі» Художня культура. 7 клас…….	31
2.5	Футуризм. «Ляпас суспільному смаку». Художня культура. 10 клас…….	37
3	Презентації та матеріали до уроків художньої культури для 5-10 класів…..	47
4	Використані джерела……	47

Вступ

Усе, що перебуває у взаємному зв'язку,
має викладатися в такому ж зв'язку.
Я.Коменський

Проблемою міжпредметних зв'язків цікавилися свого часу видатні педагоги минулого – Я.А. Коменський, К.Д. Ушинський та багато інших. Я. Коменський свого часу просував ідею взаємопов'язаного вивчення філософії та літератури, філософії та граматики. Англійський педагог і філософ Д. Лок обґрунтував взаємозв'язок історії та географії. Всі вони підкреслювали необхідність зв'язків між навчальними предметами для відображення цілісної картини природи «в голові учня», для правильного світорозуміння [4].

Зміни, які відбуваються в житті соціуму сьогодні, потребують нових підходів до системи навчання та виховання підростаючого покоління. Сучасній дитині недостатньо дати лише знання. Ще важливо навчити її користуватися цими знаннями.

У новому Законі «Про освіту» (2017) чітко визначено ключові компетентності та наскрізні вміння, якими повинен володіти випускник нової української школи для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції та життєвого успіху [1], [3]. А безпосередньо успішність життєдіяльності вчорашнього школяра значною мірою залежить від його розуміння сутності та закономірності життєвих процесів, вміння орієнтуватися в навколишньому світі.

Картина світу створюється в процесі пізнавальної діяльності людини[2].А, як відомо, інструментом для її створення є використання міжпредметних зв'язків та інтегрований підхід до навчання, який забезпечує узагальнення окремих понять, уявлень дитини про навколишній світ і саму себе.

Міжпредметні зв'язки сприяють підвищенню теоретичного та наукового рівнів навчання, роблять знання учнів більш значущими, такими, які можливо та необхідно застосовувати у подальшому житті.

Слід розрізняти поняття «інтеграція» та «міжпредметні зв'язки», хоча й одне, й інше використовуються в освіті як засіб формування в учнів цілісної картини світу. Інтеграція навчання — це відбір та об'єднання навчального матеріалу з різних предметів для цілісного і різнобічного вивчення важливих наскрізних тем. Стосовно міжпредметних зв'язків у педагогіці існує більше 30 визначень цієї категорії. Одним із найбільш відомих є наступне: «міжпредметні зв'язки – це педагогічна категорія для позначення синтезуючих, інтегративних відносин між об'єктами, явищами та процесами реальної дійсності, які знайшли своє відображення у змісті, формах та

методах навчально-виховного процесу та виконують освітню, розвиваючу й виховну функції у їх обмеженій єдності» (Федорець Г.П. «Проблема інтеграції в теорії та практиці навчання») Іншими словами – це взаємодія в основному між змістом окремих навчальних предметів.

Інтеграція	Міжпредметні зв'язки
Роль навчального предмета	
Різні навчальні предмети рівноправні в освітньому процесі.	Один предмет є основним, а відомості з іншого викладаються лише в допоміжній ролі.
Навчальний матеріал	
Має блочну структуру, в якій є 1-2 головних поняття, що мають бути основним об'єктом вивчення.	Має лінійну структуру, в якій деякі поняття (терміни) зв'язуються з іншими темами, галузями.
Принцип об'єднання навчального матеріалу	
глобальний: об`єднання в єдине ціле знань з різних галузей, формування комплексної картини про поняття, явище, процес.	локальний: знання з інших галузей вкрапляються в загальну логіку уроку основного предмета

Міжпредметні зв'язки можуть включатися в урок як окремий фрагмент або етап уроку, на якому вирішується певна пізнавальна задача, що вимагає залучення знань учнів з інших предметів.

Перш, ніж впроваджувати міжпредметні зв'язки, необхідно визначити коло тем навчального предмета, які можливо синтезувати з іншими дисциплінами в межах однієї освітньої галузі або різних галузей. Критеріями для такого відбору можуть бути:

- значимість теми для розкриття основних ідей навчального предмета;
- високий рівень узагальнення та інтеграції різних знань у змісті даної теми.

Використання міжпредметних зв'язків на уроках мистецького циклу

Відповідно до робочого навчального плану у Херсонському Таврійському ліцеї до переліку навчальних дисциплін інваріантної складової входять: «Музичне мистецтво» (1-4, 5-7 кл.), «Образотворче мистецтво» (1-4, 5-7 кл.), «Художня культура» (5-9, 10-11 кл.).

При плануванні уроків музичного мистецтва найчастіше використовуємо міжпредметні зв'язки в межах однієї *освітньої галузі – мистецтва*. Таким чином, задіємо знання, вміння та навички, отримані учнями на уроках образотворчого мистецтва (інваріантна складова РНП), хореографії та театрального мистецтва

(варіативна складова). Більшою мірою це стосується аналізу творів мистецтва або творчої роботи: створення художнього чи хореографічного образу, рольової гри та ін.
У якості приклада: «Високе мистецтво духовності» Бінарний урок. Музичне мистецтво, образотворче мистецтво. 6 клас(с.8), «Музична мозаїка жанрів камерно-інструментальної музики» Урок-гра. Музичне мистецтво. 6 клас (с.18).

Програма з предмету «художня культура» (авт.. Л.Масол та Н.Миропольська), за якою працюють вчителі ліцею, побудована таким чином, що історичні типи культур доцільно розглядати у взаємозв'язку з такими дисциплінами як всесвітня історія (*громадянсько-історична освітня галузь*), зарубіжна література (*мовно-літературна галузь*).

	Художня культура	**Всесвітня історія**	**Зарубіжна література**
5 клас	Мистецтво в просторі культури	Вступ до історії	Література та фольклор
6 клас	Художня культура стародавніх цивілізацій (Д.Єгипет, Дворіччя, Д.Індія, Д.Китай; Ст.Греція, Ст.Рим)	Стародавні цивілізації Азії та Африки. Антична цивілізація	Міфи народів світу
7 клас	Художня культура Середньовіччя (візантійський, давньоруський, романський, готичний стилі)	Перші середньовічні держави. Виникнення та становлення Київської Русі	Билини і балади. Історичне минуле в літературі. Світова новела
8 клас	Художня культура Відродження і становлення культури Нового часу (стилі ренесанс, бароко, рококо)	Високе Відродження. Реформація в Західній Європі. Епоха Просвітництва	Священні книги людства як пам'ятки культури і джерело літератури. Античність. Середньовіччя. Відродження. Бароко і класицизм
9 клас	Художня культура Нового часу XVIII-XIX ст. (Просвітництво. Стилі класицизм, романтизм, реалізм, імпресіонізм)	Європа в час Французької революції та наполеонівських війн	Просвітництво. Романтизм. Реалізм.
10 кл	Художня культура першої половини XX ст.. (модерн, течії модернізму)	Передумови Першої світової війни. Війна та революції. Друга світова	Перехід до модернізму. Взаємодія символізму й імпресіонізму в ліриці

		війна. Життя та культура в міжвоєнний період	
11 кл	Художня культура другої половини XX ст. – початку XXI ст..	Повоєнне облаштування світу. Формування постіндустріального суспільства	Модернізм. Шедеври європейської лірики початку XX ст.. Антиутопія у світовій літературі. Проблема війни та миру. Людина й пошуки сенсу існування в літературі кінця XX ст..

Розділи та теми, в яких рекомендовано використання міжпредметних зв'язків:

7 клас: «Культура Візантії – зустріч Заходу та Сходу», «Київська Русь під німбом християнства» (історія).

8 клас: «Гуманістичні ідеали Відродження» (історія, література), «Реформація» (історія).

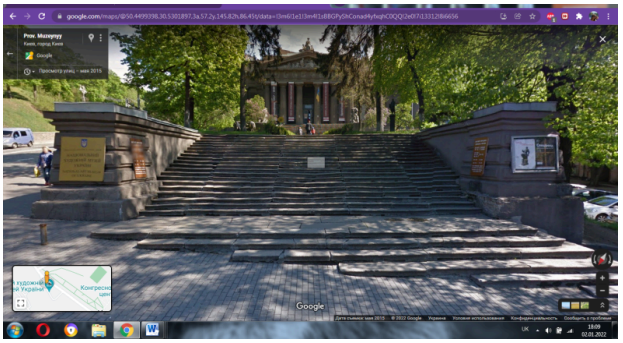
9 клас: «Ідеали Просвітництва» (історія, література).

10 клас: «Початок XX ст.. Науково-технічні відкриття», «Перша світова війна. Посилення соціально-політичних мотивів у творчості митців», «Велика депресія у США»(історія), «Втрачене покоління», «Політична карта світу. Декларації та маніфести» (історія, література) та ін..

У якості приклада: урок з теми «Футуризм. «Ляпас суспільному смаку», художня культура, 10 клас (с.36), де розглядаємо даний модерністський напрям у поєднанні мистецтва з літературою.

При ознайомленні, наприклад, учнів 6 класу з культурою стародавніх цивілізацій доцільно використовувати карту світу (або карти Google) для визначення місцезнаходження таких країн як Єгипет, Індія, Китай, Греція. У 7 класі буде корисно зайвий раз знайти на карті території, які охоплювали Візантійська імперія та Київська Русь. Учням 9 класу при вивченні класичної архітектури України цікаво запропонувати віртуальну екскурсію вулицями Києва, Полтави, Одеси, Львова, Херсона через той же додаток – карти Google.

Таким чином систематично застосовуються знання, вміння та навички, отримані учнями на уроках географії (*природнича галузь*).

Стосовно використання предметних компетентностей учнів з *математичної освітньої галузі*: у цьому питанні багато залежить від творчості самого вчителя, його обізнаності щодо програмового матеріалу з предмету «математика», вмінні визначити, вилучити та поєднати потрібні для роботи на уроці навички учнів.

У якості приклада розглянемо фрагменти двох уроків:

І. «Архітектура Давньої Греції. Реалізм скульптурних образів». Художня культура. 6 клас (с.24).

Під час ознайомлення учнів з видами давньогрецьких архітектурних ордерів звертаємо їхню увагу на те, що пропорції доричної колони та людського тіла пов’язані певною математичною залежністю. З часів скульптора Поліклета встановлено, що якщо стопу чоловіка прийняти за одиницю вимірювання – 1 фут (гр. фут = 30,89 см), то повний зріст людини становить 6 футів – 6 одиниць (голова з шиєю – 1 фут, решта тіла – 5 футів). Саме ця частина уособлює «міцність і красу» чоловічого тіла. Ця пропорція зустрічається також у співвідношенні: висота колонади /довжина храму як 1/5.

Зразу переходимо до практичного завдання (робота в групах). Кожній групі пропонується вирахувати діаметр колони, виходячи з її висоти, та «вбудувати» 4 колони в проєкт. На столах учнів знаходяться заготовлені шаблони античного храму різної висоти.

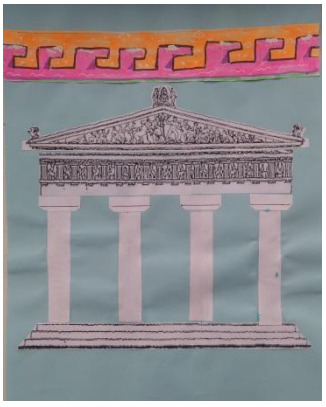
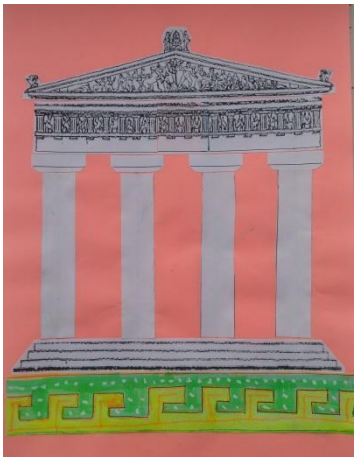
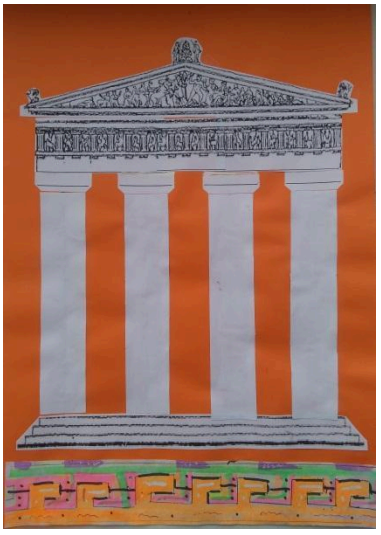
1. 2. 3.

Діти роблять заміри висоти колони та складають пропорції, знаходять невідомий діаметр (ширину):

d /h = 1/5
d = h/5

1. ***1 – 5***
   x – 7,5 ***x = 7,5 / 5*** ***x = 1,5***
2. ***1 – 5***
   x – 10 ***x = 10 / 5*** ***x = 2***
3. ***1 -5***
   x – 12,5 ***x = 12,5 / 5*** ***x = 2,5***

У результаті отримуємо роботи, виконані в техніці аплікації (на вибір учителя):

1. 2. 3.

Таким чином ми застосовуємо знання, вміння та навички, отримані учнями 6 класу на уроках математики з тем «Пропорція. Знаходження невідомого члена пропорції» та «Коло».

II. «Кодекс лицарської честі». Художня культура. 7 клас(с.30).

Під час ознайомлення учнів з даною темою можна дати їм наступну інформацію:

Жили лицарі за рахунок земельних наділів та відсотку з трофеїв. На прикладі IV хрестового походу частка здобичі підрозділу лицаря співвідносилась як 1 : 1/2 : 1/4 (лицар — кінний зброєносець — піший зброєносець).

Практичне завдання*:* вирахувати частки, які отримає кожний підрозділ лицаря, якщо загальна вартість трофею становить **2261 монет золотом, 3297 монет сріблом**.

Отримуємо наступні два вирази:

x+x/2+x/4=2261	***y+y/2+y/4=3297***
4x/4+2x/4+x/4=2261	***4y/4+2y/4+y/4=3297***
7x/4=2261	***7y/4=3297***
7x=9044	***7y=13188***
x=1292 *(частка лицаря золотом)*	***y=1884*** *(частка лицаря сріблом)*
1/2x=646 *(частка кінноти)*	***1/2y=942*** *(частка кінноти)*
1/4x=323 *(частка піхоти)*	***1/4y=471*** *(частка піхоти)*

Виконуючи це завдання, учні відпрацьовують навички, отримані на уроках математики з тем «Знаходження дробу від числа», «Відсоткове відношення чисел».

Міжпредметні зв'язки дозволяють вичленувати основні елементи змісту освіти, реалізують можливості комплексного застосування знань на практиці, сприяють формуванню ключових, предметних, міжпредметних компетентностей учнів. Посилюючи реалізацію міжпредметних зв'язків, ми можемо точніше визначити роль кожного предмету в майбутньому житті наших дітей.

Урок музичного мистецтва в 6 класі

Тема уроку: «Високе мистецтво духовності»

Мета уроку:

дидактична: розширення загально-естетичного кругозору учнів, сприяння усвідомленню учнями ролі духовних творів у мистецтві; виявлення рівня глибини знань; перевірка і оцінка умінь і навичок практичного їх застосування;

розвиваюча: розвиток мислення, пам'яті, уваги та уяви; розвиток уміння орієнтуватися у теоретичному матеріалі; розвиток навичок образного, осмисленого сприйняття та інтерпретації творів мистецтва; удосконалення вокально-хорових навичок, закріплення навичок створення аплікації;

виховна: виховання інтересу до музичного та візуального мистецтв, естетичного смаку; відродження традицій духовного мистецтва; прищеплення комунікативних навичок; формування культури почуттів учнів засобами

мистецтва, емоційних та естетичних якостей особистості, почуття товариськості, вміння працювати в команді.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення у тему;

Вид уроку: бінарний (музичне м-во + образотворче м-во);

Теорія музики: духовна музика, літургія, багатоголосний спів, канон, acappella;

Теорія ОМ: ікона, фреска, мозаїка, вітраж, аплікація;

Очікувані результати: після вивчення теми учні зможуть пояснити поняття «духовна музика», «літургія», «ікона», «фреска», «мозаїка»; проаналізувати хорові твори, визначити роль духовної музики в житті людини.

Оснащення:

музичний ряд: М. Леонтович «Отче наш» (із Літургії свт. Іоанна Златоуста);Монастирський розспів; П. Чесноков «Совет превечный»; О. Архангельський «Вскую мя отринул еси» - *сприймання*; канони: фр.н.п. «Пастушок», фр.н.п. «Братец Якоб»; рос.н.п. «Со в'юном я хожу», М. Леонтович «Канон»; Н. Май «З Новим роком, Україно»- *виконання*;

візуальний ряд: портрети композиторів; знаменний розспів; зображення собору Святої Софії у Києві; інтер'єри православного та католицького храмів; зображення ікони, фрески, мозаїки та вітражу; слайд-презентація;

літературний ряд: цитати Р. Емерсона, Д. Шостаковича;

матеріали: ватман (або аркуші А-2), кольоровий папір, ножиці, клей, кольорові олівці, фломастери, маркери, магніти.

ТЗН: комп'ютер, проєктор, фортепіано.

Перебіг уроку:

І. Організаційний момент.

Музичне вітання:« *Добрий день, мій любий клас!*
Ми вітаєм, вчитель, вас!»

Учитель музичного мистецтва:

Вступне слово

ІІ. Актуалізація опорних знань.

- *Який жанр музики ми з вами розглядали на минулих уроках?(хоровий)*

- *Що ви бачите на слайді?(знаменний розспів)Чому має таку назву?*

- *Що таке «партесний спів»?*
- *Розташуйте голоси так, як вони стоять у хорі.*

- *Що, на вашу думку, поєднує цих композиторів?(на слайді портрети Й.Баха, В.Моцарта, А.Веделя, М.Леонтовича)*

- *Які написані ними твори ви пам'ятаєте?*
- *Чи співали ми з вами багатоголосся? (канони)*

ІІІ. Вокально-хорова робота.

- Розспівування.
- Виконання канонів «Пастушок» (укр.), «Братець Якоб» (фр., рос.), «Со в'юном я хожу» (рос.)., М. Леонтович «Канон»;

= Фізкультхвилинка =

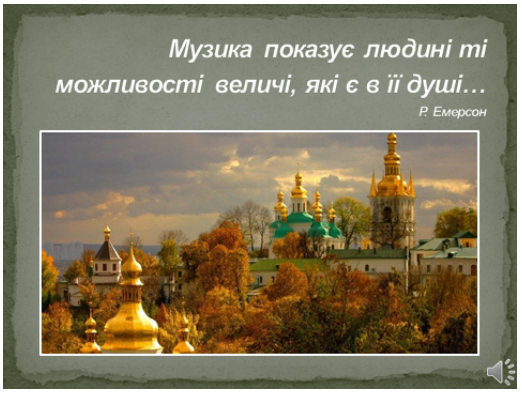
(легато – стаккато)

IV. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і мети уроку.

Учитель музичного мистецтва:

Серед вічних тем світової культури є одна, яку важко назвати "темою", так як вона пов'язана з духовним світом людини, з його прагненням до світла, істини, краси і віри.

(учням пропонується прослухати музику, прочитати епіграф та сформулювати тему уроку)

Я пропоную вам прослухати музичний фрагмент, прочитати епіграф і спробувати визначити тему сьогоднішнього уроку…

(Херувимська. Монастирський розспів)

Музика показує людині ті можливості величі,
які є в її душі…
Р. Емерсон

«Духовна музика»

Що ж мав на увазі автор цих слів, ми з`ясуємо протягом уроку і дамо відповідь у кінці нашої зустрічі.

V. Сприйняття та усвідомлення навчального матеріалу.

Учитель музичного мистецтва:

- *Давайте пригадаємо, що таке духовна музика.*

Мистецтвознавці:

Духовна музика - музичні твори, пов'язані з текстами релігійного характеру, призначені для виконання під час церковної служби або у побуті.

- *А чи замислювались ви над тим, чому музику називають «духовною»?*

(відповіді учнів)

Мистецтвознавці:

Духовність - це прояв людської душі, яка включає в себе інтелект, емоції, почуття і здатність до творчості.

- *Коли ми говоримо про людину, що вона «великої душі», - що це значить? Які риси їй притаманні?*

(відповіді учнів)

Нерозривна єдність музики і слова яскраво проявляється в духовній музиці, так як вона не мислиться поза зв'язком зі словами - або зі Святим писанням, або з молитвою.

Духовна музика, її теми, образи, піднесеність її звучання була і залишається джерелом найпрекраснішого, що взагалі є у музичному мистецтві. І це не дивно: адже саме церква колись була колискою музики, саме в ній зароджувалось професійне хорове виконавство.

Віра в людях не вмирала ніколи.

Віра допомагала людям знайти слова і музику, щоб висловити душу.

Віра вчила людей створювати великі полотна і храми.

Учитель образотворчого мистецтва:

З давніх часів храми були осередком мистецтва, освіти і науки. У соборах розміщували бібліотеки та працювали літописні майстерні. Так, наприклад, перша бібліотека була створена у соборі Святої Софії у Києві.

Інтер'єри соборів завжди були казково розкішними. Їх оздоблювали ***іконами, фресками, мозаїками, вітражами****.*

Художники:

<u>Ікона</u> – зображення святих.

<u>Фреска</u> – живописний твір, виконаний фарбами по вологій штукатурці.

<u>Мозаїка</u> – зображення на площині за допомогою невеликих шматочків будь-якого матеріалу.

<u>Вітраж</u> – зображення з кольорового скла.

Кожний колір мав символічне значення: червоний символізував земне життя, синій та зелений – небесний дух, золотий – світло.

Учитель музичного мистецтва:

- *Назвіть одну із важливих особливостей інтер'єру католицького храму. (наявність органу)*

- *З якими творами духовної музики, що звучали у західноєвропейських храмах, ми з вами вже знайомилися на попередніх уроках? (меса, хорал, ораторія, реквієм)*
- *А чим відрізняються хори православних храмів? (спів acapella)*

Сьогодні ми познайомимося ще з одним жанром хорової духовної музики – <u>літургією.</u>

***Літургія** – урочисте богослужіння у християнстві, що супроводжується співом.*

Учитель образотворчого мистецтва:

За релігійними джерелами, літургії започаткував Ісус Христос на Таємній вечері. На екрані ви бачите зображення «Таємної вечері» Леонардо да Вінчі.

(домашнє завдання художникам)

Учитель музичного мистецтва:

У музиці літургія – це великий циклічний хоровий твір для почергового співу соліста і хору, або двох частин хору.

- *Нагадайте, будь ласка, значення слова «циклічний».*

(відповіді учнів)

*Пропоную до вашої уваги справжню українську класику – **«Літургію свт. Іоанна Златоуста» Миколи Леонтовича**. Ми знаємо цього композитора як автора численних хорових обробок українських народних пісень.*

У літургії 11 частин, написаних на традиційні церковні тексти. Як ціла серія твір виконувався тільки під час урочистого богослужіння. У звичайних умовах (на концертах) піснеспіви виконуються окремо.

*Ми прослухаємо одну з частин - **Молитву «Отче наш»,** її музика вирізняється незвичайною глибиною та красою.*

Подумайте, який характер твору? Який образ створює музика? Якими музичними засобами користувався композитор?

VI. Сприймання та аналіз музики.

(М. Леонтович. Молитва «Отче наш» з Літургії св. Іоанна Златоуста)

- *Розкажіть про характер та образ твору.*
- *Охарактеризуйте музичні засоби (склад голосів, фактура та ін.).*
- *Які настрої викликає у вас ця музика?*
- *Які думки та почуття, на ваш погляд, володіли автором під час створення музики?*

(відповіді учнів)

Дійсно, М. Леонтович був справжнім майстром-художником, чудовим знавцем виконавських можливостей хору, прекрасно відчував характер і красу його звучання.

Ось які відгуки залишають після концерту сучасні шанувальники його таланту…

Мистецтвознавці:

- *Я обожнюю музику М. Леонтовича! Вона свіжа, соковита, глибока, витончена, піднесена і дуже сильна!*
- *Бездоганне хорове письмо! Чудове виконання! В кінці звучить справжнісінький гармонічний акорд! Це акорд самого Всесвіту!*
- *Для мене Леонтович в українській музиці - це як Бах у німецькій, або Шопен у польській…*

VII. Творча робота у групах.

Учитель образотворчого мистецтва:

Ми пропонуємо вам зараз поділитися своїми враженнями від прослуховування духовної музики. А зробимо ми це наступним чином:

1. *Група художників буде створювати афішу Різдвяного концерту хорової духовної музики у техніці аплікації. (отримують завдання)*

   ** на столах художників – інструкція з техніки безпеки, вчитель нагадує правила.*
2. *А група мистецтвознавців проявить свої літературні здібності у створенні есе «Високе мистецтво духовності». (отримують завдання)*

(звучать твори П.Чеснокова «Совет превечный», О.Архангельського «Вскую мя отринул еси»;)

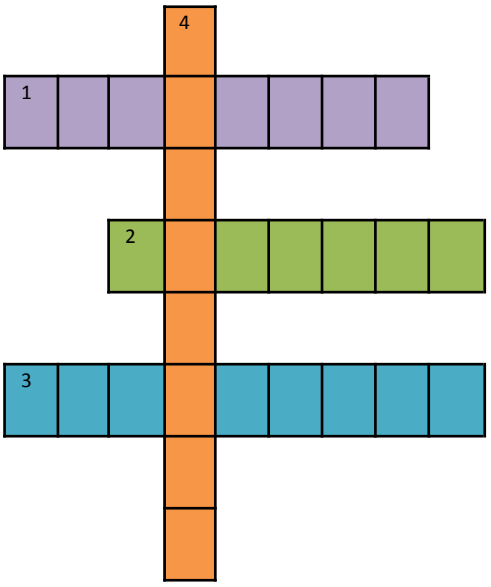
Прослуховування та перегляд учнівських робіт.

VIII. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

Кросворд .

1. *Урочисте богослужіння у християнстві і великий циклічний хоровий твір. (літургія)*

2. *Фрагмент Літургії, який ми слухали сьогодні. (молитва)*
3. *Український композитор, автор хорової музики. (Леонтович)*
4. *Жанр хорової музики. (духовний)*

Учитель музичного мистецтва:

Музика – мова людської душі. Вона змушує кожного переживати складні почуття, надає моральні сили, виховує мужність, віру у життя, справедливість, красу.

- *Що мав на увазі автор епіграфу, коли стверджував, що* ***«Музика показує людині ті можливості величі, які є в її душі»?*** *Про яку велич душі він говорив?*
- *А чи можна цьому навчитися?*

(відповіді учнів)

IX. Підсумок.

Я могла би поставити вам багато питань з пройденої теми, але думаю, кожен з вас, занурюючись у світ духовної музики, зробив для себе певні висновки. Нехай ваша думка буде відмінною від думки інших людей. Головне, щоб почута сьогодні музика торкнулася вашої душі, торкнулася ваших сердець.

Закінчити урок хочеться словами Д. Шостаковича: «*Любіть і вивчайте велике мистецтво музики. Воно відкриє вам цілий світ високих почуттів, пристрастей, думок. Воно зробить вас духовно багатшими. Завдяки музиці ви знайдете в собі нові, невідомі вам донині сили. Ви побачите життя у нових тонах і кольорах».*

Скоро наша країна зустрічатиме новий 2017 рік. Давайте побажаємо усім людям України бути добрими, щедрими, мудрими і щасливими. І подаруємо пісню Н. Май «З Новим роком, Україно!».

(виконання пісні Н.Май «З Новим роком, Україно!»)

Домашнє завдання:

Мист: Поміркуйте, чим відрізняється сучасна музика від прослуханих сьогодні духовних творів.

Худ: Знайдіть інформацію про твір Леонардо да Вінчі «Таємна вечеря».

- ***Рефлексія.***

Музичне прощання.

ДОДАТКИ

Правила користування клеєм

1) Клей треба наносити пензликом від середини до країв.
2) При потраплянні клею на одяг його слід негайно змити водою.
3) Для притискання елементів аплікації і витирання рук треба користуватися матерчатою серветкою.
4) Закінчивши роботу, клей потрібно щільно закрити, пензлик і посуд помити.

Аналіз хорового твору:

Склад виконавців (хору)	– дитячий – жіночий – чоловічий – мішаний
Манера співу	– академічна – народна – естрадна
Фактура	– одноголосна – мелодія з підголосками – гармонічна (акордова) – поліфонічна *(канон)* – мішана
Темп	– повільний – спокійний – помірний – рухливий – швидкий
Динаміка	– тихо (p - піано) – голосно, гучно (f - форте) – змінюється *(посилюється, послаблюється)*

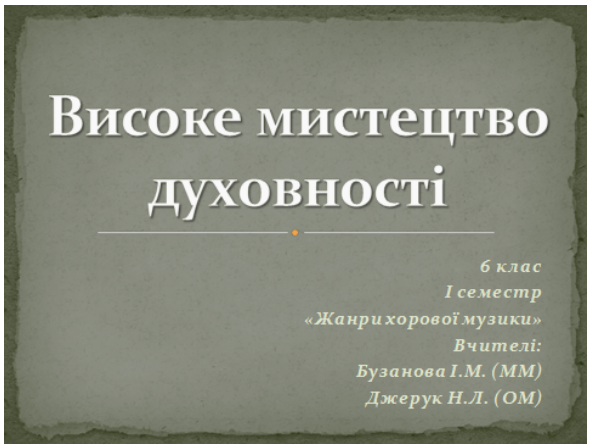
Лад	– мажорний – мінорний
Регістр	– високий – середній – низький

ТВОРЧА ХВИЛИНКА
«ЕСЕ»
(невеличкий прозовий твір-роздум)

1. ***Вступ***
2. ***Головна частина***
3. ***Висновок***

Словосполучення на допомогу:

Сьогодні я ознайомився (-лась) із …
Якими приємними були …
Спілкуючись з музичним мистецтвом, я …
Музика змушує замислитись над …
Намагаюся зрозуміти, які почуття …
Цей твір був …
Музика вразила мене …
Після сьогоднішньої зустрічі з музикою …
В наш час музика …
Хоча я не прихильник (-ця) такого стилю, але …
Хочеться сподіватися, що …

Презентація до уроку
https://docs.google.com/presentation/d/10ifjLos4NzXi3An_jpTmWkxq9ClQXgE5TFuHVl3AU3M/edit?usp=sharing

Урок музичного мистецтва в 6 класі

Тема уроку: «Музична мозаїка жанрів камерно-інструментальної музики»

Мета уроку:

дидактична: виявлення рівня усвідомленості та глибини знань учнів, перевірка і оцінка умінь і навичок практичного їх застосування, отримання даних для атестації учнів;

розвиваюча: розвиток мислення, пам'яті, уваги, уяви; розвиток уміння швидко орієнтуватися в теоретичному матеріалі; розвиток навичок образного, осмисленого сприйняття музики; розвиток вокально-хорових і творчих навичок;

виховна: виховання інтересу до класичної музики; прищеплення комунікативних навичок; формування емоційних та естетичних якостей особистості, почуття товариськості, вміння працювати в команді.

Тип уроку: урок контролю і корекції знань, умінь і навичок.

Вид уроку: урок-гра (нетрадиційний)

Очікувані результати: учні зможуть систематизувати знання з даної теми, розуміючи характерні ознаки камерно-інструментальної музики, визначати та порівнювати жанри творів, давати аналіз прослуханої музики; отримають навички роботи в групі.

Оснащення:

музичний ряд: Н.Паганіні. Каприс №24; Й.С.Бах. Прелюдія №1 (до-мажор); Й.С.Бах. Скерцо з оркестрової сюїти №2; В.А.Моцарт. Рондо в турецькому стилі; Ф.Шопен. Ноктюрн сі-мажор; О.Скрябін. Етюд №12 (Революційний);

візуальний ряд: відео-презентація, портрети композиторів (Й.С.Бах, В.А.Моцарт, Л.Бетховен, Н.Паганіні, Ф.Шопен, М.В.Лисенко, С.В.Рахманінов), репродукції картин (М.Врубель «Демон», Л. да Вінчі «Мадонна», А.Куїнджі «Захід сонця», О.Сластіон «Портрет кобзаря», Ф.Фаббі «Танцівниця з тамбурином»), картинки-асоціації, розрізна таблиця «Жанри музики»;

літературний ряд:

фрагменти з поезій П.Синявського, Т.Расторопчиної, В.Моісеєва, А.Пашкевича;

матеріали:

3 палітри, акварельні фарби, фішки «скрипковий ключ» і «нотки», картки «допомога друга» і «допомога класу», 2 дзвіночка, магніти.

ТЗН: комп'ютер, проєктор, фортепіано.

Перебіг уроку:

I. **Організаційний момент.**

Музичне вітання: « *Добрий день, мій любий клас!*
Ми вітаєм, вчитель, вас!»

II. **Повідомлення теми і мети уроку.**

Сьогодні ми з вами завершуємо зустрічі з жанрами камерно-інструментальної музики. Систематизуємо ваші знання, перевіримо пам'ять, увагу, вміння логічно мислити і правильно висловлювати свою думку.

Епіграфом до уроку я взяла слова письменника І.С.Тургенєва *«Музика – це розум, утілений у прекрасних звуках».* Чому автор зробив такий висновок – ми з вами спробуємо зрозуміти у кінці уроку…

III. **Актуалізація навчальної мотивації учнів.**

Пропоную провести наш урок як музичну мозаїку, яку ми складемо з ваших думок, де кожен зможе виявити свою мистецьку ерудицію, допомагаючи своїм товаришам.

Кожна з команд, - а їх у нас 4, - має можливість отримати *«скрипковий ключ»* за вірно виконане завдання. Відповіді на додаткові питання принесуть командам призові *«нотки»*. У вас є право на підказку: *«допомога класу» і «дзвінок другу».*

В кінці уроку кожний сам оцінить свою роботу та роботу команди (на оціночних листах).

Я бажаю вам успіху!

IV. **Перевірка знання учнями фактичного матеріалу й основних понять, глибини осмислення знань і ступеня їх узагальнення. Застосування отриманих знань.**

1 команда

1. ***«Пазли»*** - зібрати схему музичних жанрів;

2. ***«Ланцюжок-1»*** - дати визначення кожному поняттю зібраної схеми;

2 команда

3. ***«Музичний детектив»*** - серед запропонованих вибрати твори камерно-інструментального жанру;

4. ***«Ланцюжок-2» -*** розташувати портрети композиторів у хронологічному порядку (їх життя і творчості);

3 команда

5. ***«Літературна сторінка» -*** визначити композитора або музичний твір, про який йдеться у поетичних рядках (вказати ключові слова);

4 команда

6. ***«Асоціативні ряди» -*** із запропонованих картинок створити асоціативні ряди (обґрунтувати вибір);

одночасно всі команди

7. ***«Картинна галерея» -*** знайти асоціацію з вивченими творами або з композиторами;

8. ***«Музична вікторина» -*** визначити твір і його автора;

9. ***«Музичний орнамент»*** - визначити за малюнками схему рондо, варіації;

= Фізкультхвилинка =

1-2 команди

10. ***«Пари» -*** поєднати споріднені поняття;

3-4 команди

11. ***«Кольорова палітра» -*** створити музику у кольорі (обґрунтувати вибір);

3-4 команди

12. ***«Кросворд-перевертень» -*** поставити питання до відповідей кросворду;

1-2 команди

13. ***«Музичне лото»;***

14. ***Вокально-хорова робота;***

V. **Підбиття підсумків уроку.**

- До якого саме музичного жанру відносять твори, з якими ми працювали протягом сьогоднішнього уроку?

- Дайте визначення камерно-інструментальної музики.

- ***Робота з епіграфом***

- ***Рефлексія***

(символічна, групова або індивідуальна, «Сходинки успіху»)

Результати роботи на уроці свідчать про те, що ви добре працювали протягом чверті (семестру). Я бажаю всім гарного настрою, який для нас створює музика.

Музичне закінчення уроку.

Додатки

Презентація до уроку: https://docs.google.com/presentation/d/1BhwE_RyTg9RroNy8XaQGtob2ePPtj8Wa/edit?usp=sharing&ouid=103620313377990172541&rtpof=true&sd=true

Додаток 1

Асоціативні ряди

композитор	**композитор**	**композитор**

Вікторина

1._____
2._____
3._____
4._____
5._____
6._____

ПОЄДНАЙ ВІДПОВІДНІ ПАРИ:

• Прелюдія	• Жарт
• Етюд	• Коло
• Скерцо	• Зміна
• Ноктюрн	• Вступ
• Рондо	• Ніч
• Арабеска	• Розповідь
• Варіації	• Техніка
• Рапсодія	• Примха
• Каприс	• Візерунок

«Музичне лото»

Варіації	Рапсодія	Каприс
Прелюдія	Етюд	Арабеска

5	2	6
1	4	3

1. Невеликий вступ перед основним викладом музичного твору.
2. Вірш або пісня, яку виконували в античній Греції мандрівні співаки.
3. Витончена інструментальна п’єса з вигадливим мелодичним малюнком.
4. П’єса навчального характеру, в якій застосовується певний технічний прийом гри.
5. Музичний твір, у якому основна тема повторюється зі змінами.
6. Інструментальна п’єса довільної форми у блискучому віртуозному стилі.

Літературна сторінка

(з яким композитором або з яким музичним твором асоціюються у вас ці рядки)

1.
Нас сегодня пригласил
В сказочные дали
Старый добрый клавесин –
Дедушка рояля. _____

2.
В скрипке громы раздаются,
Скрипка сердце рвёт на части.
Если струны не порвутся,
Он сыграет вам о счастье… _____

3.
Шутка бывает прикольною,
Доброю, классною, школьною,
Лукавой немного и милою,
С юмором или с сатирою. _____

4.
Я этой ночью светлой, лунной
К роялю робко прикоснусь.
Звучите, трепетные струны,
Рождая вдохновенья грусть… _____

Додаток 2

Оціночний лист

дата уроку_____ клас_____

№	Учень	Самооцінка	Оцінка вчителя
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			

«Сходинки успіху»

(оцініть роботу вашої команди на уроці, поставте відмітку у відповідній клітинці)

Наша команда отримала:

_____ «скрипкових ключів» **та** _____ «ноток»

Урок художньої культури в 6 класі

Тема уроку: «Архітектура Давньої Греції. Реалізм скульптурних образів»

Мета: створити в учнів уявлення про античну культуру (Давня Греція).
Завдання:

- ознайомити учнів з ордерною системою в архітектурі Д. Греції;
- звернути увагу учнів на реалізм у скульптурному зображенні людини давньогрецькими митцями;
- розширити мистецтвознавчі, історичні та літературні знання, розвинути математичні, географічні вміння, графічні навички;
- формувати кругозір учнів за рахунок введення нових термінів і понять, активізувати їхню пізнавальну діяльність та мислення, сприяти творчості;
- виховувати інтерес та шанобливе ставлення до світової художньої культури.

Форма проведення заняття: інтегрований урок з груповими формами роботи.

Тип уроку: комбінований урок

Очікувані результати: після вивчення теми учні зможуть пояснити поняття «периптер», «архітектурний ордер»; визначити архітектурні елементи давньогрецького храму, проаналізувати та порівняти єгипетську та грецьку скульптури.

Оснащення уроку: мультимедійна система, візуальний ряд (презентація за темою уроку), завдання для кожної групи (додатки), аркуші А-4 для аплікацій, кольоровий папір,олівці, фломастери, ножиці, клей, кольорові фішки,інструкція з ТБ.

Тривалість уроку: 45 хвилин

Перебіг уроку:

I Організаційний етап

Учитель: Доброго дня, діти!
Ми продовжуємо знайомитися зі світовою художньою культурою.
Працювати сьогодні будемо групами. Біля кожної є табличка, що вказує профіль групи, але допомагати нікому не забороняється. Ми цінуємо думку кожного.
Щоб не відволікатися на сторонні вигуки в ході нашого уроку, я буду класти вам на стіл фішки: жовта - ви добре працюєте, зелена – зосередьтеся, будьте уважними.

II Актуалізація опорних знань, умінь, навичок

Учитель: Сьогодні ми з вами продовжуємо мандрувати дивовижною і загадковою країною, яку ви бачите на екрані.

- Що це за країна? *(Д.Греція)*

Не секрет, що саме ця епоха - епоха античності, будучи зразком внутрішньої і зовнішньої краси людини, вперше показала світу, яких вершин може досягти людина. Тому епіграфом до нашого уроку я взяла афоризм давньогрецького філософа Протагора "Людина - міра всіх речей".

- А як ви розумієте ці слова?

(відповіді учнів)

У нас буде можливість ще раз переконатися у правильності цього вислову, але спершу я пропоную згадати те, що ви вже знаєте про культуру Д.Греції.

Кросворд: *(одночасно з відповідями кожна група отримує своє завдання)*

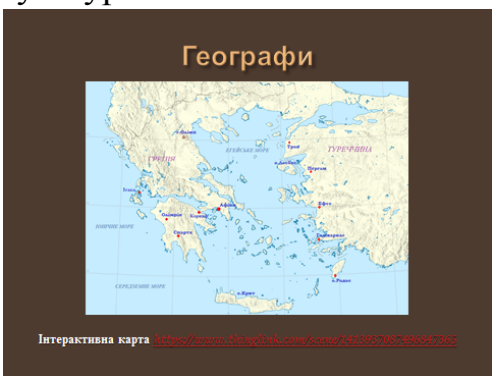
1. Термін, що означає греко-римську давність. *(Античність)*
2. Столиця Греції. *(Афіни)*
3. Обитель грецьких богів. *(Олімп)*
4. Оповідь, яка передає уявлення людей про світ, про походження всього сущого... *(Міф)*
5. Грецький орнамент у вигляді безперервної ламаної. *(Меандр)*
6. Улюблений традиційний танець греків. *(Сіртакі)*

Завдання командам (практичні): *(2 хв)*

Історики – визначити на малюнках відомих вам грецьких богів за їхніми атрибутами.

Літератори – за поданими фрагментами міфів визначити головних героїв творів.
Географи – позначити на карті Греції міста, пов'язані з історичними подіями та культурними об'єктами.

Художники – створити свій варіант меандру (стрічка).

(перевірка завдань)

Хореографи – виконати основний елемент танцю «Сіртакі».

танцювальна хвилинка - Сіртакі

III Мотивація навчальної діяльності

Учитель: «Пізнай самого себе» - було написано на храмі Аполлона в Дельфах. Щоб пізнати себе сьогоднішніх, необхідно зрозуміти, якою ж була людина в далекому минулому.

Ідеал грецької культури дуже точно виражений у словах громадського діяча V ст. до н. е. Перикла: «Ми любимо красу без примхливості і мудрість без

зніженості». Нічого зайвого - такий головний принцип мистецтва і життя Стародавньої Греції.

IV Вивчення нового матеріалу (І)

Учитель: Елліни в усьому шукали красу і гармонію, а образ довершеної людини став основою античної культури. Вони досягли досконалості в різних видах мистецтва, у тому числі в архітектурі і скульптурі.

(оголошення теми уроку)

- Для початку, будь ласка, дайте визначення поняттю «**архітектура**».

(наука і мистецтво проектування будівель, а також споруди, які формують просторове середовище для життя людини)

Гордістю еллінів був Афінський Акрополь – це ансамбль архітектурних споруд, побудований на високому пагорбі. Левову частку в ньому займали храми (культова споруда). Вони є зразком античного стилю в архітектурі.

- Давайте згадаємо, що ж таке «**стиль**»?

(естетична категорія, що відображає спільність основних ознак творчості)

А тепер спробуємо знайти спільні риси у будівлях, які ви бачите на екрані.

(відповіді учнів)

Так, дійсно, ви назвали основні елементи класичного типу грецького храму – періптеру. Він має прямокутну форму, оточений з усіх сторін колонами.

- Згадайте, що таке «**колона**»?

(елемент будівлі, опора, зазвичай круглого або квадратного перетину, що підтримує балку, антаблемент або п'яту арки)

Фасад храму виглядає наступним чином і має основні частини: ***стереобат – колону – капітель – антаблемент (архітрав, фриз, карниз) – фронтон – акротерій.***

Колона з усіма її деталями, а також частини, розташовані над і під колоною, складають єдине ціле і її зведення підпорядковується певним правилам, порядку. Порядок названий латинським словом "ордо". Звідси і назва - "ордерна система", тобто архітектурний **ордер**.

Розрізняють три основних ордери:

- *доричний,*
- *іонічний,*
- *коринфський.*

Зверніть увагу, що пропорції доричної колони та людського тіла пов’язані певною математичною залежністю. З часів скульптора Поліклета встановлено, що якщо стопу чоловіка прийняти за одиницю вимірювання – 1 фут (гр. фут = 30,89 см), то повний зріст людини становить 6 футів – 6 одиниць (голова з шиєю – 1 фут, решта тіла – 5 футів). Саме ця частина уособлює «міцність і красу» чоловічого тіла.

Ця пропорція зустрічається також у співвідношенні: висота колонади /довжина храму як 1/5.

Кожний ордер сприймався давніми греками з точки зору пропорцій людського тіла. Якщо доричний – це образ чоловіка, то іонічний і коринфський – це образ жіночий: легкий, витончений та стрункий.

V Практична робота (І)

Учитель: А тепер спробуємо закріпити отримані вами знання в практичних завданнях.

(робота у групах)

Архітектори: Вирахувати діаметр (ширину) колони, виходячи з її висоти, та «вбудувати» 4 колони в проєкт.

правила техніки безпеки при роботі з ножицями та клеєм

(Перевірка виконаного завдання)

VI Вивчення нового матеріалу (II)

Учитель: До шедеврів світового мистецтва належить також давньогрецька скульптура (згадуємо визначення «**скульптури**»).

(вид ОМ, твори якого мають об`ємну форму
і виконуються способом ліплення чи різьблення)

Ми з вами знаємо, що архітектурні споруди греки прикрашали статуями та рельєфами. У кожному храмі була статуя бога, на честь якого він збудований. Навіть давньогрецький історик Плутарх стверджував, що в Афінах було більше статуй, ніж живих людей.

Я пропоную вам порівняти скульптурні зображення людини у Д. Греції та Д. Єгипті. Ваші враження…

- Яке з них більш реалістичне? *(обґрунтовують відповідь)*

Греція славилась своїми скульпторами, до числа яких увійшли **Фідій та Мірон**. Фідій – автор відомого нам «дива світу» - статуї Зевса в Олімпії. А перед вами Афіна, яка знаходилась у храмі … *(Парфенон)*. Вона мала дерев`яний остов, покритий золотом і слоновою кісткою.

Ще одна відома статуя – «Дискобол» Мірона. За описами давніх істориків, вона була зроблена із бронзи. Нажаль, більшість творінь античних скульпторів не збереглася та існує тільки у копіях.

VII Практична робота (II)

Скульптори: Визначити за описом, до якого виду скульптури відносяться витвори Мірона “Дискобол” та Фідія “Афіна Парфенос”.

VIII Підбиття підсумків

Дякую. Ви добре впоралися з завданням. І ми з вами ще раз переконалися у правильності афоризму Протагора «Людина – міра всіх речей».

Рефлексія

А зараз я пропоную вам продовжити наступні речення:

- Мені було цікаво …
- У мене вийшло …
- Мені захотілось …

Домашнє завдання

У 1958 році українським архітектором О. Малишенком було створено проект театру, який втілений у життя в 4 містах: Полтаві, Рівному, Маріуполі та Херсоні. Вашим домашнім завданням буде знайти елементи давньогрецької архітектури у будівлі нашого театру.

Самооцінювання, оцінювання.

І закінчити наш урок, на якому ми мандрували Д.Грецією, я хочу словами поета:

Благоговение, блаженство,
непостижимость совершенства,
фантазии людской полёт
в шедеврах каменных живёт…

Дякую за роботу. До зустрічі.

Презентація до уроку https://docs.google.com/presentation/d/1Gw3c5l61_TyYwUyi_PXwqXXGecku2UP6WqxsolgmD2U/edit?usp=sharing

Урок художньої культури в 7 класі

Тема уроку: «Кодекс лицарської честі. Герби (символіка образів і кольорів)»

Мета уроку:

Навчальна: Ознайомити з поняттям «лицарський кодекс честі». Перевірити знання учнів з особливостей романської архітектури.

Розвивальна: Розвивати уміння орієнтуватися в архітектурних стилях, аналізувати інформацію, висловлювати свою точку зору щодо мистецьких творів.

Виховна: Виховувати інтерес до культурної спадщини минулого, формувати спрямованість на загальнолюдські цінності особистості.

Тип уроку: комбінований.

Очікувані результати: після вивчення теми учні зможуть пояснити поняття «лицарський кодекс честі», проаналізувати гербову символіку, визначити архітектурні споруди в романському стилі.

Обладнання: комп'ютер, проектор, екран, мобільні телефони.

Перебіг уроку:

І. Організація пізнавальної діяльності

ІІ.Актуалізація опорних знань

Виконання завдань 1 та 2 ***(слайд 2)***

ІІІ. Мотивація навчальної діяльності та усвідомлення нового матеріалу

Напевно, чимало з вас захоплювалися історіями про хоробрих лицарів і чарівних панянок або про замкнену у високій вежі принцесу, яка очікує, що принц на білому коні врятує її та відвезе у свій замок, де вони будуть жити разом довго і щасливо...
Нерідко в стародавніх легендах і казках, в історичних чи пригодницьких літературних творах і кінофільмах усі ці події відбуваються саме у середньовічних замках.

- Із замками ми з вами вже знайомі. А сьогодні розглянемо поняття «кодекс лицарської честі» та «герб».
- Так хто ж такі, на вашу думку, лицарі? *(відповіді учнів)*
  (слайд 3)

Лицар *(нім.) «вершник»* - почесний дворянський титул в середньовічній Європі.

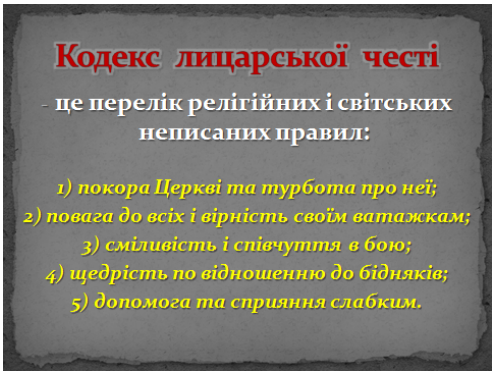
Лицарство виникло у франків (германські племена) у зв'язку з переходом у VIII ст. від народного пішого війська до кінного війська васалів. Піддавшись впливу церкви та поезії, воно виробило ***моральний та естетичний ідеал воїна***, а в епоху Хрестових походів виникли *лицарські ордени* (братства воїнів).

Первісно «рицарями» називали рядових дружинників (особисте військо монарха), двірських слуг або й заможних селян, котрі утримували земельний наділ під умовою виконання збройних послуг у війську господаря. Служба такого типу звалася «боярською» або «рицерською» і протиставлялася «тяглій», землеробській (власне селянській) службі. Рицарем міг стати кожний, хто мав змогу озброїтись на власний кошт і, звичайно, був готовий ризикувати життям. Поступово рицарі обросли пільгами й привілеями, що піднесло їхній соціальний престиж, збільшуючи відстань між ними й простолюдом, а військова служба перетворилася на родинний фах. Відтоді визначення — «боярин» чи «рицер» — щодалі частіше доповнювалося словом «шляхетний».

- Розгляньте обладунки та зброю лицарів. Які переваги та недоліки, на вашу думку, вони мали?***(слайд 4)***

Лицаря XII століття відрізняло від сучасників тільки моральне право.
У день свого посвячення, звернувшись до Бога, лицар клявся поважати **лицарський кодекс** - ***перелік релігійних і світських неписаних правил.***

(слайд 5)

Ніколи лицарський кодекс не був сформульований, тому будь-яка людина, яка вивчала лицарство, формулює його заповіді на свій розсуд.

У різні періоди кодекс включав в себе певну кількість заповідей - від 4 і більше. У загальних рисах це такі основні принципи:

- *покора Церкві і турбота про неї;*
- *повага до всіх і вірність своїм ватажкам;*
- *щедрість по відношенню до бідняків;*
- *сміливість і співчуття в бою;*
- *допомога та сприяння слабким.*

Виключним привілеєм лицарів було мати **герб – *родовий символічний знак*** (він дозволяв упізнатися командира під час бою серед лицарів, обличчя яких були закриті).

(слайди 6-7)

Геральдика *(лат. «оповісник») - спеціальна історична дисципліна, що вивчає гербы та емблеми, які належать особам, родам чи спільнотам; досліджує історію виникнення та розвиток гербової традиції, закони складання гербів та їх використання.*

Це обмеження на право володіти гербом з'явилося, коли деякі документи (хартії) стали скріплюватися печаткою. Лише лицарі могли прикрашати печатку своїм геральдичним знаком (blason).

Герб виглядав певним чином і мав складові частини. ***(слайд 7)***

Клич *— вигук або спів під час бою*

Нашоло́мник *(в європейській традиції — клейнод) — прикраса на верхівці шолома*

Намет *– геральдична прикраса*

та інші (за малюнком)

- ***«Моя душа належить Богу, життя – королю, а честь - мені».*** Як ви розумієте ці слова і в якій частині герба вони мають бути розташовані?

(слайд 8)

Символіка образів і кольорів:

В класичній геральдиці спершу використовували *лише синій, чорний та червоний кольори*, які потім доповнили *зеленим та пурпурним.*

Лазур (Azure) або ***Синій*** — символізує великодушність, чесність, вірність і бездоганність, або просто небо.

Червінь (Gules) або ***Червоний*** — символізує хоробрість, мужність, любов, а також кров, пролиту в боротьбі.

Зелень (Vert) або ***Зелений*** — символізує надію, достаток, свободу і радість, але може і просто означати луг трав.

Чернь (Sable) або ***Чорний*** — символ обережності, мудрості, постійності у випробуваннях, а також печалі і трауру, смутку.

Пурпур (Purpure) або ***Пурпуровий*** — символізує благочестя, помірність, щедрість і верховне панування.

Золото (Or) — король металів, символізує знатність, могутність і багатство, а також чесноти: силу, вірність, чистоту, справедливість, милосердя і упокорювання. Замінює собою жовтий колір

Срібло (Argent)— символізує благородство, відвертість, а також чистоту, невинність і правдивість. Замінює собою білий колір.

Проте в геральдиці деяких країн, наприклад Польщі, присутній ще один метал — ***сталь***

Є вісім **почесних геральдичних фігур**:

- Глава — займає приблизно верхню третину щита
- Підніжжя — займає приблизно нижню третину щита
- Балка — займає приблизно середню третину щита
- Стовп — займає приблизно середню третину щита, розташовуючись вертикально
- Перев'яз — займає приблизно середню третину щита, розташовуючись навскіс
- Кроква *(шеврон) — утворена двома перев'язами, що виходять з нижніх кутів щита, і сходяться трішки нижче середини верхньої частини щита*
- Костиль — поєднання глави та стовпа
- Хрест — поєднання стовпа і балки

Негеральдичні гербові фігури

На щиті зображають також негеральдичні гербові фігури, умовно розділені на три групи: природні, штучні та фантастичні.

- ***Природні фігури*** — це природні об'єкти — такі як рослини, птахи, звірі, риби, плазуни та тварини взагалі.
- ***Штучні фігури*** — це фігури, створені руками людини — зброя, архітектурні споруди, предемети вжитку та ін.
- ***Фантастичні фігури*** — це зображення різних міфологічних істот.

- Розгляньте та спробуйте проаналізувати дані герби.

(слайд 9)

- Пропоную вам переглянути відео фрагменти з лицарськими двобоями. Ваше завдання: порахувати кількість гербів та назвати, які символи на них зображені.

(перегляд відео - слайд 10)

Чимало стародавніх легенд і казок про лицарство лягли в основу мистецьких творів. На середньовічних фресках та книжкових ілюстраціях ми можемо побачити короля Артура та Карла Великого. ***(слайд 11)***

За бажанням подивитися історичні чи пригодницькі фільми про безстрашного Робіна Гуда та шляхетного Айвенго, прочитати роман Сервантеса «Дон Кіхот».

(слайд 12)

Композитор П.Чайковський створив оперу «Іоланта» про дивовижне прозріння доньки короля Рене, яка покохала хороброго лицаря. А у С.Прокоф'єва є чудовий балет «Ромео і Джульєтта», в якому звучить Танець лицарів.

(перегляд відео - слайд 13)

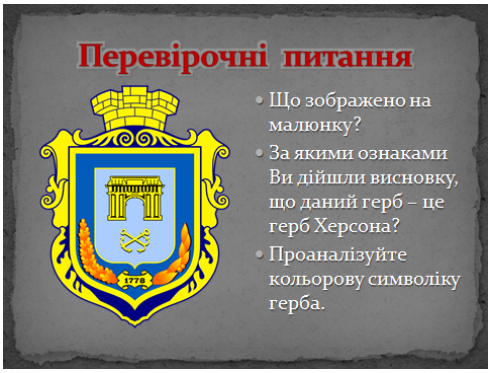
- Чи відповідає характер музики вашим уявленням про лицарів?

Перевірочні питання

(слайд 14)

- *Що означає слово "лицар"?*
- *Чому XI-XIII ст. називають "часом благородних лицарів і чарівних панянок"?*
- *Як на вашу думку, які якості середньовічних лицарів притаманні сучасним чоловікам?*
- *Чи легко сьогодні бути "лицарем"? Поясніть.*
- *Які положення з лицарського кодексу ви би включили до Кодексу честі ліцеїста?*

(слайд 15)

- *Що зображено на малюнку?*
- *За якими ознаками Ви дійшли висновку, що даний герб – це герб Херсона?*
- *Проаналізуйте кольорову символіку герба.*

IV.Творча робота

(слайд 16)

Створіть ескіз герба свого класу, використовуючи геральдичну символіку та кольори.

V. Підсумок

1. Оцінювання творчої діяльності учнів. Рефлексія.
2. Домашнє завдання *(за бажанням):*
   Жили лицарі за рахунок земельних наділів та відсотку з трофеїв. На прикладі IV хрестового походу частка здобичі підрозділу лицаря співвідносилась як 1 : 1/2 : 1/4 (лицар — кінний зброєносець — піший зброєносець).

   Практично*: вирахувати частки, які отримає кожний підрозділ лицаря, якщо загальна вартість трофею становить* ***2261 монет золотом, 3297 монет сріблом***.

Урок закінчено. До зустрічі.

Презентація до уроку: https://padlet.com/buzinna1512/Bookmarks

Урок художньої культури в 10 класі

Тема уроку:Футуризм. «Ляпас суспільному смаку».

Мета: створити в учнів уявлення про футуризм як напрям у мистецтві.

Завдання:

- ознайомити учнів з поняттям «футуризм» та творчістю футуристів;
- звернути увагу учнів на світогляд митців та особливості їхніх творів;
- допомогти учням визначити своє ставлення до футуризму як авангардного мистецького напряму;
- розширити кругозір учнів, активізувати їхню пізнавальну діяльність та мислення;
- виховувати інтерес та шанобливе ставлення до світової художньої культури.

Форма проведення заняття: інтегрований урок з груповими формами роботи (як варіант – бінарний урок: художня культура + зарубіжна література).

Тип уроку: комбінований урок

Очікувані результати: після вивчення теми учні зможуть пояснити поняття «футуризм», «алогізм», «епатаж»; визначити особливості даного модерністського напряму в порівнянні з іншими; проаналізувати та інтерпретувати деякі футуристичні твори мистецтва.

Оснащення уроку: мультимедіа, візуальний ряд (презентація за темою уроку - 18 слайдів), таблиця (додаток 1), схема (додаток 2), картки зі словами, аркуші А-4 для малювання, кольоровий папір, матеріали для колажу, олівці, фломастери, ножиці, інструкція з ТБ, кольорові фішки.

Тривалість уроку: 45 (90) хвилин

Перебіг уроку

І. Організаційний етап

***Учитель*:** - Вітаю вас, друзі! Прийшов новий день, і сьогодні ми знову зустрілися. Я рада вам. І ви прийміть мене сьогодні такою, яка є (*у одязі вчителя можуть бути присутні футуристичні елементи*). Для того, щоб не відволікатися на сторонні вигуки в ході нашого уроку, я буду класти вам на стіл фішки: жовта - ви добре працюєте, зелена - зосередьтеся і допоможіть мені.

ІІ. Актуалізація опорних знань, умінь, навичок

Слайд 2 *(робота у 4-х групах)*

Встановіть відповідність: твір – стиль (напрям, течія) – ознаки

Модерн Символізм Імпресіонізм Кубізм	– Відтворює особисті враження, миттєві почуття; – Використання геометризованих умовних форм; – Уява, що створює аналоги або відповідності та передає їх образом; – Відмова від прямих ліній та кутів на користь більш природних форм;	О.Бьордслей «Павина спідниця» К.Моне «Враження. Схід сонця» П.Пікассо. Портрет Дори Маар. Х.Симберг «Поранений ангел»

(Під час обговорення завдання учні доводять свою точку зору, дискутують, відстоюють власні думки)

- Що, на вашу думку, спільного між цими мистецькими напрямами?

Висновок: Кінець XIX – початок XX ст..;
Відмова від норм класики;
Діалог художника і глядача;

III. Мотивація навчальної діяльності

Учитель: - Друзі, а ви любите несподіванки?

(Відповіді учнів)

- Я дуже хочу, щоби сьогоднішній урок став для вас приємною несподіванкою. Я прийшла сьогодні з віршами, які написала дівчина-студентка, наша сучасниця. Почати хочу з них.

***

Ступаю босими ногами
По гладкому холодному камінню,

Несу твій образ на витягнутих руках,
боюся сполохати
диханням вітру
тривожну ніжність
Розкритих світу очей.
***
Я - море.
Я кожен день хвилю свою
Несу на берег
І знову, шурхотом відкочується геть.
Ще трохи - і від любові великої
Залишиться пісок
І маленький уламок
без кутів…

- Висловіть, будь ласка, свою думку про вірші, якими вони вам здалися? Про що вони?
  (Учні висловлюють свою думку, найчастіше звучить думка, що вірші дивні, незвичайні).

- А якщо порівняти з відомими рядками українського поета Василя Симоненка:

Я і в думці обняти тебе не посмію,
А не те, щоб рукою торкнутися смів.
Я люблю тебе просто — отак, без надії,
Без тужливих зітхань і без клятвених слів.

(Учні порівнюють вірші на емоційному рівні)

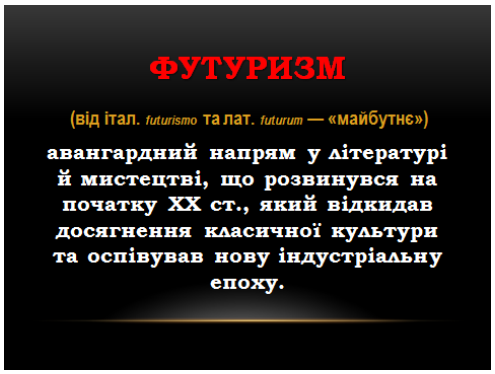
- Давайте поговоримо сьогодні про дивацтва і незвичайності у літературі і мистецтві, поговоримо про ту творчість, що "не як всі". Адже вам подобається бути не як усі? Поговоримо про неповторність одного з напрямків сучасної творчості.

IV. Вивчення нового матеріалу

Учитель: - Коли стикаєшся з мистецтвом початку XX століття, диву даєшся: яке різноманітне воно і цікаве!Звичайно, хочеться звести всі існуючі напрямки в цілісну систему, щоб легше було визначати місце того чи іншого художника у світовій культурі. На жаль, це не завжди можливо: напрями тісно переплітаються, а художники, виявляється, творили, виходячи за рамки проголошеної ними ж самими теорії.

Динамізм відкриттів в області форми, рух до інтуїтивної творчості захопили насамперед поезію. Естетичний бунт проти "громадського смаку", "містичних ідеалів" символізму і класичної спадщини найбільш яскраво відбився у футуризмі.

(оголошення теми уроку)

Слайд 3 Футуризм (від італ. futurismo та лат. futurum — майбутнє) — авангардний напрям у літературі й мистецтві, що розвинувся на початку XX століття здебільшого в Італії та Росії. Основні його особливості ви спробуєте визначити самі в кінці нашого уроку. Готові? Рушаймо!..

Оскільки автором слова «футуризм» та засновником цього напряму був італійський письменник і поет Філіппо Марінетті, ми почнемо саме з літератури. Два твори російських поетів-футуристів Олексія Кручених та Велімира Хлєбнікова:

Слайд 4

Дыр бур щил
Убещур
Скум
Вы со бу
Р л эз

(О.Кручених)

Бобэоби пелись губы,
Вээоми пелись взоры,
Пиээо пелись брови,
Лиэээй пелся облик,
Гзи-гзи-гзэо пелась цепь
Так на холсте каких-то
соответствий
Вне протяжения жило
Лицо.

(В.Хлєбніков)

- Як розуміти таку поезію? Що хотів сказати автор?.. Спробуємо разом розібратися.

У 1909 році Філіппо Марінетті опублікував у французькій газеті «Ле Фіґаро» «Маніфест футуризму». А у 1912 році вийшов у світ маніфест російського поетичного гурту футуристів, куди увійшли Д.Бурлюк, В.Хлєбніков, О.Кручених, В.Маяковський, під назвою «Ляпас суспільному смаку».

(витяги з тексту маніфестів)

Слайд 5 «Маніфест футуризму»

Хоробрість, відвага, бунт будуть основними рисами нашої поезії.

Ми ж хочемо звеличити наступальну дію, гарячкове безсоння, шалений біг, карколомне сальто-мортале, ляпас і кулак.

Слайд 6 «Пощёчина общественному вкусу»

Только мы – лицо нашего времени…

Прошлое тесно. Академия и Пушкин непонятнее гиероглифов.

Бросить Пушкина, Достоевского, Толстого и проч. и проч. С парохода Современности…

Мы приказываем чтить права поэтов:

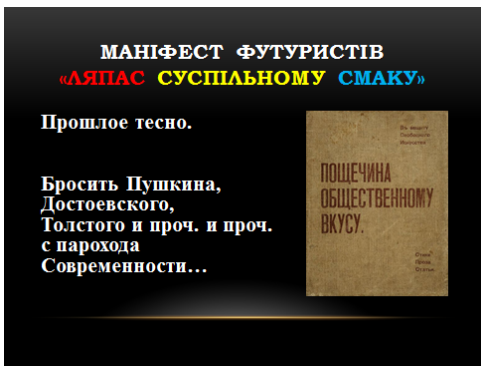
1. На увеличение словаря в его объеме произвольными и производными словами (Словоновшество).

2. На непреодолимую ненависть к существовавшему до них языку.

…

4. Стоять на глыбе слова "мы" среди свиста и негодования.

И если еще и в наших строках остались грязные клейма Ваших "Здравого смысла" и "Хорошего вкуса", то все же на них уже трепещут впервые Зарницы Новой Грядущей Красоты Самоценного Слова.

- Чому ж футуристи виступили з такою відозвою?

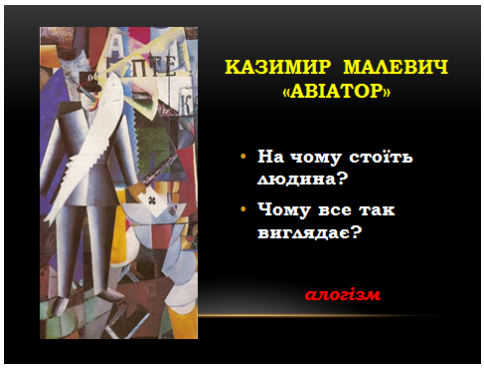
Мета їхнього виступу - створити атмосферу скандалу на противагу "застою" і "болоту" життя.

Слайд 7 Давайте звернемося до живопису.

"Авіатор" К. Малевича

- На чому стоїть людина?
- Чому все так виглядає?

(Відповіді учнів)

Футуристи стверджували у творчості *алогізм**.

Напис "Аптека" розірвана на частини, світ "зсунутий", розламаний, розпиляний, і виделка аж ніяк не виглядає на обличчі Авіатора. Чи не гідний навколишній абсурдний світ абсурдних образів?

Тепер стає зрозуміло, чому в поезії з'являються “Дыр бур щил…”.

Слайд 8 Футуристична фотодекларація: що тут не так?

(Відповіді учнів)

Перевернуті меблі і мальовані задники (див. рояль, вікна), футуристи надали традиційному фотоательє алогічний характер. Явний *епатаж**.

Слайд 9 Що зображено на малюнках?

(Відповіді учнів)

Один з основних принципів футуристичної картини – *симультанність**(одночасність), тобто поєднання в одній композиції різних моментів руху – **1**.

Футуристи з презирством відкидали минуле, традиційну культуру в усіх її проявах і оспівували майбутнє - епоху індустріалізації, техніки, високих швидкостей і темпів життя – **2, 3**. Спрямування футуризму можна виразити трьома «М»: місто, машина, маса. Мотоцикл був оголошений більш досконалим творінням, ніж скульптури Мікеланджело.

Роботи відомих футуристів: Карло Карра, Джакомо Балла, Джино Северіні.

Слайд 10 Умберто Боччоні– італійський художник, скульптор і теоретик футуризму. Боччони адаптував ідеї Ф. Марінетті до візуального мистецтва, випустивши в 1910 році «Технічний маніфест футуристичного живопису». Він використовував у своїй роботі одразу кілька матеріалів (скло, дерево, картон, залізо, шкіра, одяг, дзеркала, електричні лампочки та ін..) – **3.**

Боччони передавав рух через спортивне тіло, поєднуючи фігуру людини і навколишнього пейзажу. Відійдіть подалі і ви побачите, як картинка складеться в образ велосипедиста, який летить на величезній швидкості – **2**.

У потоці новацій і відкриттів, на тлі гучномовних імен представників живопису і поезії досягнення музикантів-футуристів здаються більш ніж скромними; до того ж радикальні позиції відбилися у творах композиторів маловідомих, які не зараховані до класиків. Засновниками музичного футуризму вважають італійського композитора і музикознавця Франческо Прателлу, а також Луїджі Руссоло - італійського художника, композитора і поета,одного з перших теоретиків електронної музики.

Слайд 11 Паралельно із живописом Л. Руссоло активно експериментував у музиці. Він концентрувався на вивченні шумів і звуків, у результаті чого відкрив шумові звучання (Intonarumori), з яких виникла «музика шумів». Руссоло розділив усі шуми на 6 категорій, а потім розробив по інструменту на кожен шум. Так був створений *шумоінтонатор*.

Слайд 12 (прослуховування музичного фрагменту – 30 сек.)

Слайд 13 Футуризм із його запереченням традицій і епатажем міг існувати тільки в рамках міста.Безліч архітекторів пропонували свої проекти мегаполісів з використанням нових матеріалів і промислових методів. Порівняйте ескіз і реальність.

(Відповіді учнів)

Футуристичні проекти мають повітряний вигляд, легкість, сучасність, з акцентом на швидкість і безперешкодну роботу транспортних систем (повітряний і залізничний транспорт повинен плавно вписуватися у міську архітектуру). Їх проектам не судилося втілитися в реальності, за винятком кількох футуристичних конструкцій, зведених для тимчасових ярмарків за ескізами Енріко Прамполіні.

До Першої світової війни футуризм в індустріально відсталій Україні не мав сприятливого ґрунту.

Слайд 14 Але вже у 1914 році лідер українського футуризму Михайль Семенко, до речі мій земляк, видав збірку поезій «Дерзання».

Футуристів цікавив не стільки зміст, скільки форма віршування. Вони вигадували нові слова, так звані *неологізми**.

Знайдіть у поезії М.Семенка неологізми.

(Відповіді учнів)

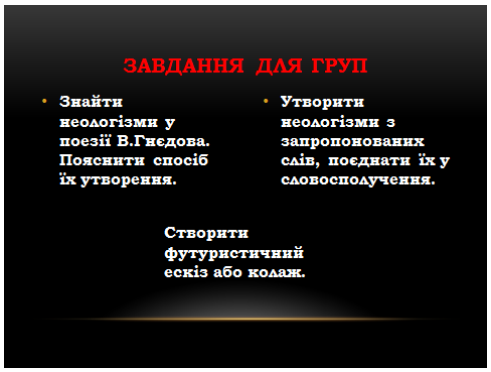
Слайд 15 Перші спроби футуристичної поезії українською мовою зробив і російський поет Василіск Гнєдов, який певний час жив і помер у Херсоні.

V. Практична робота

(робота у 4-х групах)

1 група	- Знайти неологізми у поезії В.Гнєдова, пояснити спосіб їх утворення (слайд 15); - Із запропонованих слів утворити неологізми та поєднати їх у словосполучення;
2 група	- Створити футуристичний колаж із запропонованих елементів;

	/на робочому столі групи інструкція з ТБ/
3 група	- Зробити ескіз футуристичної архітектурної споруди;
4 група	- Визначити основні особливості футуристичного напряму;

(Презентація кожною групою своєї роботи)

Висновок. Головним завданням футуризму було нищення панівних у 19 ст. мистецьких форм, особливо реалізму і класики, та в безконтрольному індивідуалізмі, який у малярстві виявився фантастичними формами й кольорами, а в літературі, особливо в поезії, так званою «заумною мовою» — творенням нових звуків-слів, часто без жодного глузду.

Слайд 16 Основні особливості футуризму:

- ✔ Виклик суспільству – епатажність;
- ✔ Відмова від реалізму і класики, від традиційних норм;
- ✔ Культ майбутнього, дискримінація минулого і теперішнього.

Слайд17(перегляд відео)

VI. Підбиття підсумків

Футуризм досить провокаційний стиль, який закликає забути минуле, у тому числі, всю історію мистецтва. Рух і форма звеличувались вище змісту і сенсу. Саме тому він не проіснував довго, практично відразу вичерпавши себе, але зумів перерости в інші течії.

Слайд 18 **Домашнє завдання**

Існує твердження, що *футуризм – це мистецтво антигуманізму*. Чи згодні ви з цим? Поміркуйте і доведіть свою думку.

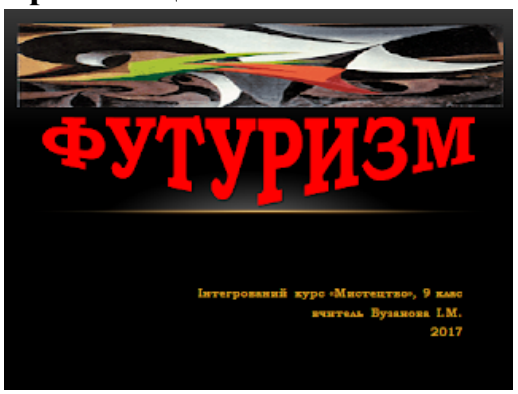
Рефлексія

Оцінювання (враховується практичне завдання та його презентація, кількість зібраних групою кольорових фішок та взаємооцінювання учнів)

Бажаю вам успіхів. До зустрічі.

Додатки

Презентація:

https://docs.google.com/presentation/d/12CRMcm8PuPtT3W_GGOLw7nc_1Ls7k8g4iclfnjFHRq4/edit?usp=sharing

***Словник:**

Алогізм (гр.) – відсутність послідовності, логіки у чому-небудь.

Епатаж(фр.) – скандальна витівка, зухвала поведінка, що навмисно порушує загальноприйняті норми і правила.

Симультанність (лат.) – одночасність, тобто поєднання в одній композиції різних моментів руху.

Неологізм (гр.) – слово, значення слова або словосполучення, що недавно з'явилося у мові (новостворене, було відсутнє раніше).

Додаток 1

Модерн Символізм Імпресіонізм Кубізм	– Відтворює особисті враження, миттєві почуття;	О.Бьордслей «Павина спідниця» К.Моне «Враження. Схід сонця»

	– Використання геометризованих умовних форм; – Уява, що створює аналоги або відповідності та передає їх образом; – Відмова від прямих ліній та кутів на користь більш природних форм;	П.Пікассо. Портрет Дори Маар. Х.Симберг «Поранений ангел»

Додаток 2

Основні особливості футуристичного напряму

Загальні:
- - -

У літературі:	У мистецтві:

Презентації та матеріали до уроків художньої культури для 5-10 класів

5 клас https://padlet.com/buzinna1512/u9hdbe2kqlm9nqs4
6 клас https://padlet.com/binna1512/Bookmarks
7 клас https://padlet.com/binna1512/yw2eskf18ln5
8 клас https://padlet.com/binna1512/uvvtndctiwrgadc9
9 клас https://padlet.com/binna1512/d6doakxw9c9x
10 клас https://padlet.com/binna1512/xkpszu9jha3rntiq

Блог учителя музичного мистецтва та художньої культури

https://buzanova.blogspot.com/

Використані джерела:

1. Закон України «Про освіту». Стаття 12. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення 22.11.2021)
2. Картина світу. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%83 (дата звернення 22.11.2021)
3. Нова українська школа коротко.URL: https://nus.org.ua/about/(дата звернення 22.11.2021)
4. Сташко Ж. Міжпредметні зв’язки як педагогічна категорія. Теоретичні аспекти. URL: http://www.osvitaua.com/2018/07/65675/ (дата звернення 22.11.2021)